

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

5–6 класи (адаптаційний цикл базової середньої освіти)
2026/2027 навчальний рік

1. Вступна частина: нормативно-правове підґрунтя та мета

Сучасний етап розвитку Нової української школи (НУШ) в адаптаційному циклі базової середньої освіти (5–6 класи) орієнтований на дитиноцентризм, розвиток життєвих компетентностей та підтримку індивідуального освітнього поступу кожного учня. Оцінювання в межах мовно-літературної освітньої галузі, зокрема з навчального предмета «Українська література», покликане не просто фіксувати рівень репродуктивного відтворення знань, а підтримувати навчальний рух дитини, формувати естетичний смак, виховувати грамотного, творчого та національно свідомого читача з гуманістичним світоглядом. Особливий акцент робиться на м'якій адаптації підлітків під час переходу з початкової ланки до базової школи, де предметне навчання стає більш системним та структурованим.

Ці Критерії розроблені відповідно до такої чинної нормативно-правової бази України:

- **Державний стандарт базової середньої освіти** — затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898 (зі змінами).
- **Наказ Міністерства освіти і науки України від 04 травня 2026 року № 722** — «Про затвердження системи та загальних критеріїв оцінювання результатів навчання учнів» (zareєстрований у Міністерстві юстиції України 24 червня 2026 року за № 922/46316) зі змінами згідно з Наказом МОН № 1001 від 29.06.2026 року.
- **Наказ Міністерства освіти і науки України від 14 серпня 2026 року № 1427** — «Про затвердження Рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 5–9 класів закладів загальної середньої освіти».
- **Модельна навчальна програма «Українська література. 5-6 класи»** — для закладів загальної середньої освіти (автори: Архипова В.П., Січкач С.І., Шило С.Б.), рекомендована Міністерством освіти і науки України (наказ МОН від 12.07.2021 № 795).
- **Освітня програма Бурштинського ліцею №3** — на 2026/2027 навчальний рік.

Мета розроблення критеріїв полягає у впровадженні дієвого, об'єктивного, справедливого й добросовісного інструментарію вимірювання читацької компетентності учнів. Критерії допомагають педагогові структурувати освітній процес, надавати якісний зворотний зв'язок учням та батькам, а також здійснювати формувальний моніторинг розвитку когнітивної та емоційної сфер школярів.

2. Основні принципи оцінювання в мовно-літературній галузі

Оцінювання досягнень учнів з української літератури ґрунтується на гуманістичних та діяльнісних засадах Нової української школи. Вчитель виступає як наставник-фасилітатор, який створює комфортне психологічне середовище для розвитку особистості. Система оцінювання базується на таких принципах:

- **Розвивальний та формувальний характер:** пріоритет віддається оцінюванню, яке підкреслює особисті досягнення учня порівняно з його власними попередніми результатами, стимулює бажання читати та пізнавати нове.
- **Читацько-діяльнісний підхід:** предметом оцінювання є не механічна кількість прочитаних слів чи зазубрювання біографій письменників, а розвиток навичок критичного читання, аналізу, інтерпретації, здатності до творчого самовираження та естетичного сприйняття тексту.
- **Конфіденційність процесу:** результати оцінювання є предметом індивідуального обговорення між учителем, учнем та його батьками. Публічне порівняння учнів («краще/гірше») чи відкриті рейтинги успішності є абсолютно неприпустимими.
- **Принцип тріангуляції оцінювання:** всебічне оцінювання досягається залученням трьох суб'єктів. Співвідношення оцінки: 30% — оцінка вчителя, 40% — самооцінювання учня за допомогою чек-листів та Портфоліо читача, 30% — взаємооцінювання однокласниками під час групових проєктів, дебатів та театралізацій.
- **Академічна доброчесність:** виховання чесності при виконанні творчих робіт (есе, казок, відгуків), обов'язкове дотримання правил етичного цитування та недопущення плагіату.

3. Характеристика інтегрованих показників оцінювання

Відповідно до пункту 7 розділу VI Системи та загальних критеріїв оцінювання (Наказ МОН № 722), вимірювання навчального поступу учнів здійснюється за п'ятьма взаємопов'язаними інтегрованими показниками:

- **Когнітивні процеси:** Розуміння ідейно-тематичного змісту творів, сюжетно-композиційних особливостей; засвоєння й володіння теоретико-літературними поняттями (фольклор, міф, легенда, народна та літературна казка, ліричний твір, оповідання, ліро-епічний твір, повість, гумор, сатира, байка тощо); критичний аналіз текстів, здатність верифікувати інформацію та відрізнати факти від міфів.
- **Навчальна діяльність:** Практичне володіння видами мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання вголос та мовчки, говоріння, письмо); виразне читання та декламація напам'ять поезій чи колискових; створення власних творчих робіт (есе, написання казки, відгуку, сценарію); інтерпретація та художнє моделювання.
- **Рівень самостійності:** Здатність самостійно обирати книги для дозвілля та читання; уміння планувати власну читацьку діяльність, самостійно складати простий план почутого або прочитаного твору; робота зі словниками, енциклопедіями та довідковими джерелами; навички самостійного редагування та вдосконалення власного тексту.
- **Комунікація та взаємодія:** Діалогічна взаємодія з текстом, учителем та однокласниками; участь в обговореннях, рольових іграх, інсценізаціях («Мандрівка Слова», «Оживи світліну», «Пантоміма»); здатність толерантно висловлювати власну думку, виявляти емпатію та культуру полеміки під час дискусій; етична взаємодія в цифровому навчальному просторі (нетикет).

- **Частота вияву вмінь:** Регулярність та системність вияву читацьких навичок та естетичного смаку в повсякденному житті; стабільність дотримання засад академічної доброчесності; систематичне звернення до бібліотечних чи інтернет-ресурсів для пошуку нової літературної інформації.

4. Таблиця критеріїв оцінювання навчальних досягнень за 12-бальною шкалою

Ця матриця конкретизує результати навчання учнів 5–6 класів з української літератури за кожним із 12 балів відповідно до п'яти загальнодержавних інтегрованих показників, вікових особливостей дітей та вимог модельної програми.

Бал	Когнітивні процеси (знання теорії та змісту)	Навчальна діяльність (читання, аналіз, творчість)	Рівень самостійності (робота з текстом/джерелами)	Комунікація та взаємодія (діалог, обговорення, етика)	Частота вияву вмінь (стабільність читацької культури)
1	Розпізнає окремі факти, героїв чи назву художнього твору за прямою допомогою вчителя, допускаючи грубі помилки.	Здійснює елементарне читання уривків за зразком, повторює за вчителем інтонацію окремих слів.	Потребує повного покрокового супроводу, зовнішнього контролю та підказок вчителя навіть у найпростіших діях.	Уникає спілкування, реагує на запитання однокласників чи вчителя лише за безпосереднього спонукання.	Елементарні вимоги читацької культури (бережливе ставлення до книги, робота в класі) виявляє лише у поодиноких випадках.
2	Відтворює фрагментарні знання про зміст твору (називає окремих дійових осіб або події), робить логічні помилки.	Виконує найпростіші репродуктивні дії (відшукує речення в тексті) за допомогою вчителя чи за шаблоном.	Намагається виконувати завдання лише за безпосередньої участі вчителя, потребує постійного контролю.	Бере участь у спільній діяльності лише формально, не реагує на думки та висловлювання інших.	Практичні вміння роботи з художньою книжкою виявляються ситуативно, переважно за прямою вказівкою дорослих.
3	Знає назви кількох базових фольклорних форм (загадка, міф, казка), відтворює сюжетну лінію лише за запитаннями вчителя.	Здійснює просте читання, відповідає на закриті запитання («Так/Ні») за змістом твору з помилками.	Працює над завданнями за детальним алгоритмом чи зразком; потребує постійної підтримки та підбадьорення.	Описує свої враження від твору найпростішими словосполученнями; залишається пасивним у групових вправах.	Правила роботи з джерелами інформації та засади бережливого читання застосовує непослідовно й нестабільно.
4	Відтворює основну фабулу твору; знаходить готові відповіді на запитання у підручнику; розрізняє казку та легенду за зразком.	Виконує типові репродуктивні завдання (виділяє частини тексту, читає вголос без виразності) за детальною інструкцією.	Працює над аналізом тексту з допомогою вчителя; виконує свою частину роботи в парі за постійної підтримки партнера.	Долучається до спільного обговорення героїв твору за ініціативою інших; реагує на запитання не завжди по суті.	Виявляє базові вміння самостійної роботи з книгою епізодично (наприклад, під час перевірки домашнього читання).
5	Застосовує базові теоретичні знання для характеристики персонажів у типових ситуаціях	Виконує прості практичні завдання (заповнює таблицю персонажів, знаходить	Самостійно виконує окремі етапи практичної роботи з текстом, спираючись на	Підтримує діалог щодо вчинків героїв твору, що ініційований іншими; висловлює	Періодично дотримується часових норм самостійного читання, правил

	(за допомогою навідних запитань).	порівняння чи епітети в тексті за шаблоном).	інструкційну картку.	прості думки без детальної аргументації.	оформлення робочого зошита та читачького щоденника.
6	Пояснює зміст твору; формулює уточнювальні запитання щодо незрозумілих слів; розрізняє фольклорні та авторські казки.	Виконує частково-пошукові завдання (аналізує вчинки героїв за зразком; виразно читає поетичні твори за інструкцією).	Працює над літературними завданнями самостійно у знайомих ситуаціях; за потреби звертається по допомогу до вчителя.	Виявляє готовність до взаємодії та обговорення результатів спільної роботи (рольові ігри, інсценізація казки).	Регулярно демонструє культуру читання вголос, уміння користуватися змістом книги для пошуку розділу.
7	Самостійно знаходить потрібні відомості в тексті; перетворює текстовий зміст у прості схеми чи плани за зразком.	Здійснює вибіркове та переглядове читання; самостійно створює прості творчі роботи (відгуки, малюнкові сюжети).	Виконує аналіз художнього твору без сторонньої допомоги за узгодженим алгоритмом; розпізнає художні засоби у тексті.	Ініціює спілкування щодо прочитаного з власної волі; висловлює аргументи на користь власного бачення характерів героїв.	Виявляє читачькі навички стабільно у типових ситуаціях; систематично відвідує шкільну бібліотеку.
8	Зіставляє зміст творів з історичним чи культурним контекстом за вказаною ознакою; порівнює образи персонажів.	Успішно здійснює аналітичне читання; виразно декламує вірші напам'ять; самостійно створює прості медійні продукти.	Самостійно планує послідовність аналізу твору; активно співпрацює з іншими у групі, чітко виконуючи свою роль.	Обґрунтовує власну позицію щодо вчинків персонажів; сприймає конструктивну критику думок однокласниками.	Систематично організовує своє читачьке місце, самостійно добирає книги для домашнього читання за рекомендацією вчителя.
9	Аналізує складну інформацію з художнього тексту; самостійно визначає тему, ідею та художні особливості твору.	Творчо застосовує знання з теорії літератури в нових умовах (наприклад, створює власну віршовану загадку чи казку).	Працює автономно над творчими та проєктними завданнями; самостійно добирає цитати для підтвердження своїх думок.	Активно ініціює діалог; аналізує пропозиції інших осіб щодо інтерпретації твору; аргументовано обстоює власну думку.	Стабільно демонструє високий рівень культури читання та мовного етикету в повсякденному житті й спілкуванні.
10	Узагальнює, систематизує та інтегрує інформацію з кількох художніх творів; бачить міжпредметні зв'язки (література та історія).	Виконує складні дослідницькі роботи (наприклад, порівняльний аналіз образів різних авторів); пише розгорнуті есе.	Повна самоорганізація під час виконання індивідуальних проєктів; успішно редагує власні текстові роботи.	Вільно веде полеміку, презентує та захищає власні творчі проєкти; толерантно розв'язує розбіжності в поглядах.	Оптимізує свою роботу з різноманітною інформацією; стабільно демонструє зразкову читачьку культуру та екологічну етику.
11	Критично оцінює та верифікує інформацію; аналізує складні засоби художньої виразності (персоніфікація, анафора тощо).	Створює оригінальні медійні продукти високої складності (буктрейлери, віртуальні виставки книг, інфографіки).	Самостійно здійснює рефлексію власного читачького досвіду; планує та організовує командні літературні проєкти.	Активно ініціює професійне спілкування; надає якісну психосоціальну підтримку іншим учасникам діалогу.	Свідомо й систематично дотримується принципів академічної доброчесності; виявляє високий рівень емпатії та культури спілкування.

12	Здійснює комплексний аналіз літературних явищ у широкому культурному контексті; прогнозує духовний вплив творів.	Виконує складні інтегровані STEM/STEAM-проекти, пропонує оригінальні творчі рішення та реалізує їх у різних формах.	Виявляє повну автономність у реалізації складних досліджень; планує свій подальший читачий постулат.	Виступає лідером та експертом у команді; спрямовує взаємодію на спільну мету; надає конструктивний мотивуючий зворотний зв'язок.	Стабільно і творчо застосовує навички культури, безпеки та етики взаємодії, які стали невід'ємною частиною стилю життя.
----	--	---	--	--	---

5. Предметна конкретизація об'єктів оцінювання

Взаємодія з іншими особами усно, сприймання й аналіз усної інформації

Передбачає оцінювання вмінь учнів сприймати художні тексти на слух (аудіювання), розуміти зміст прослуханого, визначати основну та другорядну інформацію, мікротеми й важливі деталі [12, 41, 75]. Враховується здатність учнів брати участь у діалогах, обговореннях, рольових іграх та дискусіях [12, 23]; уміння толерантно реагувати на погляди інших, висловлювати власне ставлення до почутого відповідно до формул мовного етикету [23, 30]. Особлива увага приділяється навичкам усного переказування змісту міфів, легенд, казок та оповідань відповідно до заданої мети [13, 15, 22, 42].

Читання, сприймання, аналіз, інтерпретація та критичне оцінювання текстів

Охоплює вміння учнів читати художні тексти різних типів, стилів та жанрів у різний спосіб (аналітичне, переглядове, вибіркове) відповідно до визначеної мети [6]. Оцінюється здатність визначати тему, основну думку, елементи сюжету та композиції твору [22, 30, 47, 76]; уміння характеризувати персонажів, аналізувати їхні вчинки та поведінку [14, 22, 28, 49, 70]; розпізнавати засоби художньої виразності (епітет, метафора, персоніфікація, гіпербола, порівняння, повтори, анафора) та пояснювати їхній вплив на сприйняття змісту [14, 21, 33, 34, 37, 57, 58, 61, 75]. Важливим складником є володіння засадами смислового читання, робота зі структурою друкованих та цифрових джерел [6, 69].

Висловлювання думок, почуттів і ставлень у письмовій формі, письмова взаємодія

Враховує вміння учнів створювати власні письмові тексти визначених типів, стилів та жанрів (есе, відгуки на прочитане, листи до героїв, власні казки) [25, 34, 61, 74, 83]. Оцінюється вміння аргументовано обстоювати власну думку за допомогою доречних цитат [49, 74, 87]; здатність дотримуватися засад академічної доброчесності під час оформлення робіт [39]; а також навички самоконтролю, уміння аналізувати написане з погляду цілісності й повноти викладу, самостійно редагувати та вдосконалювати власний текст [26, 61, 62, 66, 83].

Дослідження літературних явищ, формування читачького досвіду та творча самореалізація

Спрямована на оцінювання дослідницьких, проектних та STEM-навичок учнів [11, 38]. Враховується вміння пов'язувати образи й ситуації, зображені в художніх творах, із власним життєвим досвідом та викликами сучасності [25, 44, 49, 70, 77, 86]; здатність створювати власні медійні та творчі продукти за мотивами прочитаного (комікси, ілюстрації, буктрейлери, інфографіки) [34, 50, 72, 73, 80, 84]. Також оцінюються навички самостійної читачької діяльності, уміння орієнтуватися у світі дитячої літератури, формувати індивідуальні

літературні вподобання та брати участь у процесах самооцінювання й взаємооцінювання [4, 49, 52, 63, 72, 134, 135].

6. Особливості застосування критеріїв в адаптаційному циклі

Процес оцінювання учнів 5–6 класів з української літератури має свою специфіку, спрямовану на м'який перехід дітей від початкової школи до базової середньої освіти [5, 6]. Відповідно до Рекомендацій Наказу МОН № 1427, виділяються такі особливості:

- **Поетапне поєднання оцінювання:** Формувальне оцінювання здійснюється за допомогою словесних та вербальних оцінок, а поточне та підсумкове — за 12-бальною шкалою [139]. Результати формувального оцінювання не враховуються під час виставлення тематичних та семестрових оцінок, а слугують орієнтиром для визначення індивідуальних потреб учня [139].
- **Оцінювання творчих робіт та проєктів:** Особливе місце займає Портфоліо читача («Мій мовний та літературний поступ»), до якого учні збирають власні творчі роботи, малюнки, есе, картки самооцінювання. Це дозволяє вчителю відстежувати динаміку розвитку дитини протягом року [127, 131].
- **Академічна свобода вчителя:** Педагог має право самостійно обирати форми та інструменти поточного оцінювання (тести, літературні диктанти, спостереження, аналіз творчих продуктів, усні презентації, рольові ігри) [136]. Фіксування оцінок за кожною групою результатів у класному журналі не є обов'язковим щодня — оцінки виставляються як тематичні та семестрові узагальнення [103].
- **Використання ігрових та інтерактивних форм діяльності:** Опрацювання змістового матеріалу відбувається через орієнтовні види діяльності модельної програми: «Шість капелюхів мислення», «Асоціативний куш», «Діаграма Венна», «Картинна галерея», «Кроссенс», «Буктрейлер» [11, 17, 23, 34, 46, 52, 71, 72]. Спостереження за роботою учнів у цих активностях стає основою для формувального та поточного оцінювання [135, 136].

7. Нормативні джерела

При укладанні цих Критеріїв використано такі офіційні джерела:

- **Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898 (у редакції від 2024 р.).**
- **Наказ Міністерства освіти і науки України від 04 травня 2026 року № 722 «Про затвердження системи та загальних критеріїв оцінювання результатів навчання учнів» (зі змінами від 29.06.2026 № 1001).**
- **Наказ Міністерства освіти і науки України від 14 серпня 2026 року № 1427 «Про затвердження Рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 5–9 класів закладів загальної середньої освіти».**
- **Модельна навчальна програма «Українська література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Архипова В.П., Січкара С.І., Шило С.Б., рекомендована наказом МОН від 12.07.2021 № 795).**
- **Освітня програма Бурштинського ліцею №3 на 2026/2027 навчальний рік.**